

Тургут Гаджи огли Салаєв,
аспірант

ПИТАННЯ І СУТЬ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У МИТНІЙ СФЕРІ

Інститут законодавства Верховної Ради України
пров. Несторівський, 4, 04053, Київ, Україна
E-mail: zak_norm@rada.gov.ua

Мета: у статті досліджено поняття та розкрито сутність взаємодії суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері України. **Методи дослідження:** використані формально-юридичний та системно-структурний методи. **Результати:** на основі аналізу історичних та сучасних наукових підходів узагальнено доктринальні підходи до тлумачення категорії «взаємодія» та її ознаки. На цій основі запропоновано власне розуміння поняття «взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» та її сутнісні ознаки. Взаємодію як взаємоузгоджену діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері структуровано за рівнями її суб'єктів, визначивши центральним суб'єктом такої взаємодії митні органи. Узагальнено та охарактеризовано відповідні положення нормативно-правового регулювання у відповідній сфері. Звернута увага на окремі відомості відомчих актів митних органів, які містять статистичні дані щодо проведення взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки.

У статті акцентовано увагу на тому, що на сьогодні взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері належним чином не сформована та перебуває на етапі свого становлення. Виокремлено недоліки та проблемні питання взаємодії між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, серед яких, наприклад, відзначено неузгодженість, нескоординованість заходів та інших форм взаємодії між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, законодавчу невизначеність та несистемність правового регулювання взаємодії суб'єктів щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, неналежну ініціативність митних органів як основного та координуючого суб'єкта забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, нерегульованість питання проведення громадського контролю у сфері забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Внесено пропозиції щодо необхідності розвивати та поглиблювати взаємодію між суб'єктами адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері усіх рівнів. Запропоновані окремі напрямки подолання даних проблем.

Ключові слова: інформаційна безпека; суб'єкти; адміністративно-правове забезпечення; митна сфера; взаємодія; громадський контроль; форми взаємодії.

Постановка проблеми та її актуальність. Якість проведення реформування митного законодавства, запровадження змін у напрямі гармонізації зазначеного законодавства із загальноновизнаними стандартами Європейського Союзу, оптимізація здійснення митного оформлення та виконання митних формальностей, а також

належне гарантування у зазначених процесах інформаційної безпеки кожному учаснику митних інформаційних відносин передбачає необхідність розробляти найбільш ефективні заходи та засоби реалізації та досягнення зазначених завдань. У наведеному контексті однією із найбільш гнучких, прогресивних та розвинутих є

така форма правовідносин між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, як їхня взаємодія. За допомогою саме взаємодії стає можливим компенсувати недостатність компетенції чи повноважень щодо проведення відповідних заходів забезпечення інформаційної безпеки одного суб'єкта за допомогою залучення до забезпечення інформаційної безпеки іншого суб'єкта, забезпечити обмін досвідом, гарантувати безперервний багаторівневий та комплексний захист митної інформації, цілісну та взаємодоповнюючу систему інформаційної безпеки у митній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання компетенції, взаємодії між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у всіх сферах суспільно-політичного життя стали предметом наукових досліджень таких вчених, як В.Б. Авер'янов, І.В. Арістова, І.Л. Бачило, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, Б.А. Кормич, В.А. Ліпкан, О.В. Логінов, Ю.Є. Максименко, А.І. Марущак, С.Г. Стеценко, М.М. Тищенко та ін.

Попри наявні окремі напрацювання у сфері взаємодії між суб'єктами щодо інформаційної безпеки у всіх сферах суспільного життя, на сьогодні бракує спеціальних досліджень питання взаємодії між суб'єктами щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, виявлення її проблемних питань.

Метою даної статті є висвітлення проблемних питань взаємодії між суб'єктами щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Виклад основного матеріалу. На думку С.П. Черниха, під взаємодією слід розуміти найважливішу та найбільш розвинуту форму відносин між суб'єктами, основними ознаками якої є: демократичний характер взаємозв'язків; наявність певної вигоди для усіх суб'єктів взаємодії; взаємна узгодженість у діях суб'єктів та відповідна спрямованість у діях суб'єктів на досягнення визначеної цілі [1]. Л. Муркович зауважує, що до ознак взаємодії слід віднести: обов'язкове встановлення зв'язку між суб'єктами взаємодії; погодженість заходів з метою, місцем, часом, методами; спільність за-

вдань та функцій, які виконують суб'єкти взаємодії; відповідне становище суб'єктів взаємодії в ієрархії влади, наявність нормативної бази [2]. Ю.С. Назар під взаємодією розуміє управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів, які впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної мети [3, с. 158].

Таким чином, підсумовуючи наведене, взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері – це заснована на рівноправності та вільному волевиявленні усіх її учасників взаємоузгоджена та спрямована на досягнення спільної мети діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, яка полягає у оптимізації спільних зусиль, консолідації компетенції та повноважень, обміні наявним досвідом, здійснення погоджених у часі, просторі та за метою заходів, спрямованих на забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Відтак, вважаємо, що взаємодію суб'єктів щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері можна структурувати за відповідними рівнями її суб'єктів. Центральним суб'єктом взаємодії слід визначити митні органи, оскільки саме вони формують основну напрям адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. То ж взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері може бути представлена за такими напрямками та рівнями: I – взаємодія між митними органами та органами державної влади: 1) між митними органами та суб'єктами, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять загально превентивний характер; 2) між митними органами та суб'єктами, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять спеціальний характер; 3) між митними органами та місцевими органами державної влади; II – взаємодія митних органів та суб'єктів, які беруть участь у митних відносинах – фізичних та юридичних осіб, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, осіб з дипломатичними повноваженнями, іноземних держав у рамках

співпраці з митними органами України; III – взаємодія митних органів з органами місцевого самоврядування; IV – взаємодія митних органів з інститутами громадянського суспільства.

Відповідно до Положення про Державну фіскальну службу України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236, Державна фіскальна служба України (далі – ДФС), взаємодіє та здійснює обмін інформацією з органами державної влади, державними органами іноземних держав, міжнародними організаціями; здійснює міжнародне співробітництво, забезпечує виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України, з питань, що належать до її компетенції, у тому числі шляхом надання взаємної адміністративної допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень законодавства на підставі міжнародних угод; організовує у засобах масової інформації роз'яснювальну роботу, пов'язану з практикою застосування законодавства з питань, що належать до компетенції ДФС. ДФС під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, профспілками та організаціями роботодавців, а також підприємствами, установами та організаціями [4].

Відтак, із таких норм підзаконного нормативного акта випливає, що серед повноважень органів ДФС, у тому числі, щодо здійснення державної митної справи, нормативно закріплено положення щодо необхідності взаємодії зазначених органів з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, а також недержавними структурами. Проте чітких положень щодо форм і періодичності такої взаємодії, її основних напрямів та заходів не закріплено. Також не визначено і особливостей тієї взаємодії, яку слід проводити митним органам з

іншими суб'єктами з метою забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Поряд з тим, інший спеціальний нормативно-правовий акт, який має вищу юридичну силу – Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI, також регламентує необхідність здійснення взаємодії між органами ДФС та іншими суб'єктами під час здійснення державної митної справи. Проте положення Митного кодексу України певною мірою відрізняються від норм Положення про Державну фіскальну службу України. Згідно з Митним кодексом, передбачено, що органи доходів та зборів здійснюють взаємодію з такими суб'єктами, як: правоохоронні органи, Національний банк України, Рахунковою палатою, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та у сфері фінансового контролю, місцевими державними адміністраціями; органами місцевого самоврядування; міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та суб'єктами господарювання, а також з митними органами інших держав, здійснення міжнародного співробітництва [5]. З огляду на таке також доцільно зауважити, що питання взаємодії митних органів з іншими суб'єктами неналежним чином врегульовано і у Митному кодексі України. Відповідно до його норм взагалі не визначено питання взаємодії з громадськими об'єднаннями та громадянами особисто, іншими суб'єктами громадянського суспільства, не передбачено конкретного порядку та форм взаємодії митних органів з іншими суб'єктами щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади у напрямі забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері недостатньо висвітлена у звітах та інших відомчих актах ДФС, у Звіті Державної фіскальної служби за 2017 рік отримали своє висвітлення лише окремі питання взаємодії митних органів із суб'єктами, які беруть участь у митних відносинах – фізичними та юридичними особами, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, тощо. Відповідно до зазначеного документу, для

платників податків було організовано та проведено понад 7,3 тис семінарів та практикумів (тренінгів), у тому числі 214 Інтернет-конференцій, з питань застосування податкового, митного законодавства та законодавства з питань єдиного внеску, в яких взяли участь майже 456,3 тис платників податків. У друкованих ЗМІ розміщено майже 24 тис матеріалів роз'яснювального характеру, на центральних та регіональних радіостанціях України вийшло майже 75,8 тис матеріалів, понад 45,3 тис матеріалів транслювалось на телебаченні, на головній сторінці офіційного веб-порталу ДФС та субсайтах територіальних органів ДФС розміщено понад 15,9 тис роз'яснювальних матеріалів. У рамках консультацій з громадськістю ДФС та територіальними органами організовано та проведено майже 10 тис заходів з інститутами громадянського суспільства та громадськістю, зокрема, «круглих столів» - 3,7 тис., зборів, зустрічей з громадськістю - 6,2 тис., конференцій - 80, форумів - 8, громадських слухань - 59, також проведено 83 засідання громадських рад, що упродовж звітнього періоду функціонували на регіональних рівнях. З метою забезпечення участі громадянської у реалізації державної політики та сприяння розвитку громадянського суспільства, при ДФС функціонує Громадська рада, у складі якої працювало два постійно діючі Комітети (податковий та митний) [6].

З інформативного матеріалу можна отримати відповідні дані про загальну взаємодію органів ДФС, у тому числі, митних органів із учасниками митних відносин, у тому числі наявна інформація щодо взаємодії із суб'єктами громадянського суспільства. Поряд із тим, доцільно зауважити, що питання взаємодії митних органів з іншими суб'єктами митних відносин, з інститутами громадянського суспільства саме у напрямі забезпечення інформаційної безпеки на сьогодні не розкрито та не відображено. Більше того, бракує відповідних планів чи стратегій щодо проведення заходів взаємодії у такому важливому напрямі діяльності, який, у свою чергу, значною мірою обумовлює стан забезпечення інформаційної безпеки України та національної безпеки в цілому.

З огляду на наведене вище, слід відзначити, що взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері на сьогодні ще належним чином не сформована та перебуває на етапі свого становлення. Взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері характеризується такими правовими властивостями:

1) є правовою формою діяльності суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки: здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства, на підставі та на виконання адміністративно-правових норм, а також взаємодія між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки здійснюється за допомогою правових засобів та методів;

2) це діяльність, що заснована на рівноправності та ініціативності її суб'єктів - між суб'єктами взаємодії щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері відсутні правовідносини влади та підпорядкування, підзвітності чи підконтрольності. Взаємодія ґрунтується на основі поєднання спільних зусиль та повноважень з метою забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;

3) це діяльність, яка характеризується єдністю часу, місця та мети - будь-які форми взаємодії як-то конференції, семінари, участь у круглих столах, підписання меморандумів, адміністративних договорів тощо відзначаються тим, що усі суб'єкти відповідної взаємодії здійснюють такі заходи спільно та водночас провадять діяльність, спрямовану на забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;

4) взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері є тим видом діяльності, внаслідок якого забезпечується взаємний вплив та зміна суб'єктів такої взаємодії, а також об'єкта взаємодії. Тобто внаслідок взаємодії суб'єктів відбувається обмін досвідом, збагачення та підсилення повноважень щодо вирішення конкретного завдання, внаслідок чого кожен суб'єкт взаємодії змінюється та удосконалює свою діяльність.

Проте з аналізу чинного законодавства вбачається, що взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній

сфері характеризується окремими недоліками, серед яких:

- неузгодженість, нескоординованість заходів та інших форм взаємодії між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері – окремі суб'єкти, до повноважень яких віднесено забезпечення інформаційної безпеки України в цілому активно здійснюють взаємодію щодо забезпечення інформаційної безпеки в цілому в усіх сферах суспільного життя, проте відсутні дані про залучення до такої взаємодії митних органів та інших суб'єктів митних відносин;

- законодавча невизначеність та несистемність з питань правового регулювання взаємодії суб'єктів щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: наразі відсутній єдиний системний та спеціальний нормативно-правовий акт, який регулює питання здійснення взаємодії між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: відсутня системність у правовому регулюванні кола суб'єктів взаємодії щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, бракує системності та взаємоузгодженості у правовому регулюванні форм та періодичності такої взаємодії, конкретних цілей, завдань та напрямів такої взаємодії, які в цілому будуть спрямовані на досягнення мети – забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;

- неналежна ініціативність митних органів як основного та спрямовуючого суб'єкта забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері у питаннях розробки та проведення заходів взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: відсутній план заходів щодо взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, жодним відомчим актом не визначено строки проведення взаємодії у окресленому напрямі, цілей такої взаємодії тощо;

- неврегульованість питання проведення громадського контролю у сфері забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Зазначене обумовлює невизначеність способів взаємодії митних органів із представниками громадянського суспільства з питань забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, неможливість чітко визначити форму і зміст правового реагу-

вання митних органів на акти громадського контролю у досліджуваній сфері.

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, доцільно запропонувати запровадити митним органами у своїй діяльності наступні форми взаємодії:

а) взаємодія між митними органами та органами державної влади: проведення спільних нарад, семінарів, круглих столів, конференцій; здійснення спільних заходів та дій по виявленню можливих загроз інформаційній безпеці у митній сфері (контрольні заходи, моніторинг тощо), заснування спільних засобів масової інформації та видавництва друкованих джерел інформації, поширення та розробка інформаційних кампаній щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;

б) взаємодія митних органів та суб'єктів, які беруть участь у митних відносинах – фізичних та юридичних осіб, як реальних, так і потенційних учасників митних правовідносин, а також з інститутами громадянського суспільства – проведення круглих столів та конференцій з питань роз'яснювальної роботи та обміну досвідом щодо того, які існують вимоги до збирання, зберігання, використання та поширення інформації у митній сфері, особливості правового режиму конфіденційної інформації, інформації, що складає державну, комерційну чи службову таємницю, які права мають учасники митних відносин у сфері захисту інформації та які можливі ризики існують у сфері інформаційної безпеки у митній сфері; підписання Меморандумів про співпрацю з громадськими об'єднаннями; утворення спеціальних спільних органів для реалізації спільних програм тощо;

в) взаємодія митних органів з органами місцевого самоврядування – укладання адміністративних договорів про співробітництво у сфері забезпечення інформаційної безпеки, проведення круглих столів та семінарів, проведення спільних навчань та роз'яснювальних заходів;

г) взаємодія митних органів з органами митниці іноземних країн – підписання угод про співробітництво у галузях кібербезпеки, загальної інформаційної безпеки у митній сфері, ініціювання з'їздів та семінарів, міжнародних конференцій.

Література

1. Черних С.П. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у сфері протидії організованим злочинності. *Право і Безпека*. 2010. № 2 (34). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_2/PB-2/PB-2_18.pdf
2. Муркович Л. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування і територіальної громади. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnicтво/2011/2011_03\(10\)/11mlistg.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnicтво/2011/2011_03(10)/11mlistg.pdf)
3. Назар Ю.С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2006. 210 с.
4. Положення про Державну фіскальну службу: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 трав. 2014 р. № 236. *Урядовий кур'єр*. 2014. № 120.
5. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. *Голос України*. 2012. № 73-74.
6. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>

References

1. Chernyh S.P. Administratyvno-pravovi zasady vzajemodii' organiv derzhavnoi' vlady Ukrainy u sferi protydii' organizovaniy zlochyynnosti. *Pravo i Bezpeka*. 2010. № 2 (34). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_2/PB-2/PB-2_18.pdf
2. Murkovych L. Osoblyvosti vzajemodii' organiv misceвого samovrjaduvannja i terytorial'noi' gromady. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnicтво/2011/2011_03\(10\)/11mlistg.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnicтво/2011/2011_03(10)/11mlistg.pdf)
3. Nazar Ju.S. Vzajemodija terytorial'nyh organiv vnutrishnih sprav iz miscevyomy organamy vykonavchoi' vlady ta organamy misceвого samovrjaduvannja u profilaktyci administratyvnyh pravoporushen': dys. ... kand. juryd. nauk: 12.00.07. L'viv, 2006. 210 s.
4. Polozhennja pro Derzhavnu fiskal'nu sluzhbu: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 trav. 2014 r. № 236. *Urjadovyj kur'jer*. 2014. № 120.
5. Mytnyj kodeks Ukrainy vid 13 berez. 2012 r. № 4495-VI. *Golos Ukrainy*. 2012. № 73-74.
6. Zvit Derzhavnoi' fiskal'noi' sluzhby Ukrainy za 2017 rik. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>

**ISSUES AND ESSENCE OF INTERACTION BETWEEN THE SUBJECTS
ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION OF INFORMATION SECURITY
IN THE CUSTOMS SPHERE**

Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine
Nestorivsky lane, 4, 04053, Kyiv, Ukraine
E-mail: zak_norm@rada.gov.ua

***The aim of the article:** the article studies the concepts and reveals the essence of the interaction of the subjects of information security in the customs sphere of Ukraine. **Research design:** formal legal and system-structural methods were used in the article. **Results:** based on the analysis of historical and modern scientific approaches, doctrinal approaches to the interpretation of the category «interaction» and its features were summarized. On this basis, we propose our own understanding of the concept of «interaction between entities in order to ensure information security in the customs field» and its essential features. Interaction as a co-ordinated activity of the subjects of administrative and legal support of information security in the customs sphere is structured according to the levels of its subjects, firstly by identifying the central subject of such interaction by the customs authorities. The corresponding provisions of the regulatory framework in the corresponding field are summarized and characterized. A special attention is paid to the particular information of the departmental acts of the customs authorities, which contain statistics on interactions with other information security entities. In the article the author focuses on the fact that today the interaction between the subjects on information security in the customs field is not properly formed and it is still on the stage of formation. The disadvantages and problematic issues of interaction between the subjects on providing information security in the customs field are highlighted. Among them we can name such as: the inconsistency, non-coordination of activities and other forms of interaction between the subjects of information security in the customs field, legal uncertainty and non-systematic regulation of the interaction of subjects on information security in the customs field, improper initiative of the customs authorities as the main and coordinating entity of provision of information security in the customs field, unsettled issue of public control in the field of information security in the customs sphere. The author makes suggestions about the necessity to develop and deepen interaction between the subjects of administrative and legal support of information security in the customs field. Some directions for overcoming these problems are suggested.*

Keywords: information security; subjects; administrative and legal support; customs; interaction; public control; forms of interaction.